

الدستور المعمولی

هفتہ اتفاق سیاسی، علمی و ادبی غزنہ در

جلد : ۳

سنه ۱۴۳۶ صفر ۱۵ : ۲ کانون اول ۱۹۱۷ نومبر - ۴۴

اچھاں اکٹھکار

طريق مساعدہ قادین

بر زمانه برو بر خیلی محترم فہمی نیزم مسئلہ سنه دائر مقالات یا ز مقدمہ در لر . از باب قلمک بو مسئلہ بی ایضا ساحہ او لان ہمتلری البته بجادر . فہمی نیستلک عینی صورتہ اولما یوب بولک مفترط و معتدل او لانلری ده واردہ . بونجتہ دائر یازہ حق محترکدہ وظیفہ سی نہ قدر نازک ورقیقدر . چونکہ بونجت ایچون قلمی البته آلدینی کبی کندی صنفیتی غیرتی کو دمیوب بالکس حقیقتہ انسانی دو شونہ رک یا ز مق لازم کلور . ملتلر تصور ایله یوب ده حقوق و حریت شخصیہ لری قازانق ایچون چالیشہ رق اسارت استبداد دن قور تلاہ قلنده بونجتہ نیزم مسئلہ سی ده ظہور ایلر . فہمی نیزم ترقیات مدنیہ دن و مدنیتک ایجادات و احتیاجات دن صدور ایدر . مبادی ده حر و سربست او لان انسانلر مدنیتک ابتدالرندہ نصل استبداد آلتہ کیروپ ده ترقیات مدنیہ ایله بیوکی او زر لرندن آئندر سه مبادی ده ارککار ایله عینی معیشت ده بولونان قادینلر ده مدنیتک حال بدایتندہ غائب ایلکلری حقوق قلرینک استردادی ترقیات مدنیہ زماننده دو شو غسلر دد . فہمی نیزمہ باعث او لان شیلر دن بری ده جبوريت تعیش در . تجملات و احتیاجات ترقیات مدنیہ صورت معیشتی سہولتہ ادارہ او لته حق برحالہ برا فایوب زیادہ چالیشمغہ جبوريت کو ستردیکن دن برعائے نک قادینلری برا کک ادارہ سی مشکالشور . او رو با قادینلری «بزدہ قادینلر ایچون حیات سرتدر !» دیر لودی . بزدہ دخی قادینلر ایچون حیات سرتلشیور ، معیشت کو جاشیور ! مدنیت او لیه برسیل در کہ آ کا کوزل یولار ، جدولار آجیلو ر سه کیردیکی یری معمور و آبادان قیلار . اما آ کا قارشو سدلر ، مانعه لر یا پیلو ر سه اویری خراب و پریشان ایده رک کیرد ! سوزی مشہور در . اسلاملرک مدنیت ده ترقیلری او رو پا لور دن او لدر . او رو پا لورک بر چوق آثار مدنیہ بی اسلاملر دن او کرہ نوب او رو پا یہ کو قورمش اول دقلرینی واہل صلیبک حریت و حقوق ملیہ بی اسلاملر دن

شرقی

کیجه قوشلری

کل جھerde کی تزبین ایدیور برایکی شېنم ،
ئىردىن كليورسك آسياھ صاچلى محبەم ؟
اور توکدەدە وار بر کیجه سياھى قدر نم ...
نفرات

ئىردىن كليورسك آسياھ صاچلى محبەم !

يوللرده فنارلر بىلە سونىش ، دوشۇرۇر قار !
سوداسىز ، آتشىز ققرا تىرەشىپورلىر ...
باق دۇنىش ئالىك ! قىلبەم صوق ، اوردە آتش وار .
نفرات

ئىردىن كليورسك آسياھ صاچلى محبەم ؟ !

محسىن ناھىم

تۈركىك مەھمەنە و اۇر

بۇ ئانى [سەھابىرى]ڭ چەرقا فيامىندە اسکى قوركىلە عامۇز و تائۇمۇ

سکىتلر حقىندە اك اساسلى معلومات مىلادىن الى سىكز سنه اول تولد ايمش اولان مشهور يونانى « ستراپون » Strabon كى جغرافيا سىنە يواندىفندىن ، بو اثر مىلدىك « آمەدە تاردىيىو » Amédée Tardieu طرفىندان ايدىلىن ترجىھ سىنە مقصىد خىزە خادىم اولان مواد بروجەزىر بسطوبىان اولونور :

قىدىم يۇنانىلىر صورت عمومىيەدە دىنالىك جەت شەمالىيەستىدە ساكن اولان بىاض يوزلى انسانلارە « سكىت » و جەت جنوبىيەستىدە ساكن اولان سياھ يوزلى انسانلارە « ئەتىيوبىين » Ethiopiens نامى و يېزىرلىرى ايدى . يعنى قىدىم يۇنانىلىردا « سكىت » بىاض يوزلى شەمال آدامى و « ئەتىيوبىين » سياھ يوزلى جنوب آدامى دىك ايدى . [كتاب ۱ صحىفە ۵۵ و ۵۷]

بناء عليه تارىخ قىدىم اىچون اك معتبر اساس اولان قىدىم يۇنانىلىك قولنجە سكىتلر يعنى اسکى تۈركىك عرق اىيضاڭ مەئلى و با بالرى اولىر .

مؤلفین یونانیه دن «ئەفوره» [۱] Ephor دیرکه: «کوک یوزیله یر یوزی دورت قطعه بە تقسیم ایدیلە جاڭ اوپور ایسه هندلیلر شرق، ئەنیپنلر جنوب، کەلتلر Celtes [فرانسلر] اجدادی اولان غالاتلر] غرب و سکیتلر شمال جهتىدە بولۇش اوپورلر. بونكە برابر سکیتلر ایله ئەنیپنلرک ساکن اولدقلرى قطعه لر دیگر ایکى قطعه دن داها بولۇك اوپوب تامىلە بىزىنە مقابل اولىق اوزرە شرقدن اقصايى غربە قدر مىتد اوپورلر.» [كتاب ۱ صحیفة ۷۰].

بو افادە دن هندلیلر ایله کەلتلر غرق ابىضدن معدود اولىق اوزرە سکیتلر داچل اولدقلرى اکلاشىلير.

قديم یونانيلى شمال اھالىسىنە «سکيت» نامىلە برابر بعضادە «کەلتىكىت Celtó-Scythe يعني «کەلت و سکيت» نامىنە ويرلر ايدى. ابو تعىيردىن دخى سکيتلر ایله کەلتلر بىنتىدە عرق ابىضە منسوب اولىق مناسىتى بولندىنى اکلاشىلير. [كتاب ۲ صحیفة ۱۹].

ستراپون ديرکه «بحر خزر» [خازار دە كىزى] جهت شماھىلە دن كىرالىي زمان صاغ طرفده «سکيتلر» و صول طرفده «شرقى سکيتلر» بولۇنوركە بونلر كوجبه حالتى «شرق، دە كىزى» [بحر بحیط كېر] نك سواحلنە و هندستان حدودىنە قدر مىتد اولان اراضى ده ياشارلر» [كتاب ۲ صحیفة ۴۱۹].

««اوصر»» [۲] Homerc اشعارنە سکيت نامى مذكور دكل ايسەدە بو مقامدە «كوجبه» تعىيرى ويما سکيت اعرقە منسوب اولان بعض قبائلىك اسملىرى مستعمل و محرردر. [كتاب ۲ صحیفة ۱۸ و ۵۰۷].

قديم یونانيلى سکيتلرى بعضاً بىك قورقۇنجى وبعضاً دېك ملايم آداملىر اولىق اوزرە بىلدۈرۈمىشلردر. حتى زمان قديمده یونانييار قره دە كىزى (مسافر قبول ايتىز) معناسىنە اولەرق «آقسەن Axene» نامى ويرمشلر ايدى كە بو سوئ تعىير مذگور دە كىزىك سواحلنە ساکن اولان سکيت اقوامىك درېشىٽ اخلاقىدىن بىر كىاھىي ايدى [كتاب ۲ صحیفة ۲۱].

فقط مؤلفين یونانیه دن اكتريسي سکيتلرى حيوانات سورولرىنىڭ حاصلاتى و خصوصىيە قىصىراق سودىلە يابىش پىنير ایله ياشار، پارە قازانقى و بىركىدىرىمكى بىلمىز و مبادله اشىادىن باشقە اصول تجارتىن آكاماز كوجبهلر اولىق اوزرە توصيف ايدىلر [كتاب ۲ صحیفة ۲۲].

ستراپون اقطار شماھىلە ده بحر شماھى سواحلنە «سکيتلر» لىك و بونلر كەرىسىنە ئين اعرقى دن اولان «ئارمات» = Sarmate لىك ساکن اولدقلرىنى بيان ايدى [كتاب ۲ صحیفة ۳۰۰].

سارماتلار دن ويستول نېرى جهته كەلتلر لەستان سكىنه سى اولان «لە» يعني «بولۇنچى» تسمىه اوپونان اسلاملر ایله اوائلدە عرقاً تصالب و اختلاطده بولۇشلردر.

ستراپون ديرکه: «سکيتلر سادەلەك و صفووت قلب مىسى، غل وغىشىن عارى، قىاعتىكار و پەھىز كار آداملىر اولدقلرى حالىدە بىز یونانيلىر بىك كوجبه لرە و بۇ باربارلرە زىب وزىفت و ذوق و سفاهى اوكرەتەك بونجە ملتلر كەخلاقى بوزدىغىز كېي آنلارىدە اخلاقى اخلاقى داڭىك. مىلا-

[۱] ميلاددىن ۶۰۰ء سنه اول تولد اىتىشدەر.

[۲] ميلاددىن تخمىنا ۶۰۹ سنه اول ياشادىنى فرض واعتبار اوپونور.

بو ساده دل اقوامك کیمیجیلکه و ده کیزجیلکه قالقشمی و بور صورتله ملل سائره ایله عاصمه پولونیه سی اخلاقلرینی ملام بر حاله کتیره جکنه نفسخه او غرائیش و فطری ساده لکارینی عدم خالصته قلب ایلش و کندیلرینه قورصانلغي او کرتشدر . فقط با بالرخ زماننده و « اوس » Homère لک عصرنده سکیتلرک اخلاقی بو بوبوک شاعرک توصیف ایلدیکی و عموماً یونانستاندہ متواتر اولدینی وجهمه عالی ایدی . یونانیلو میاننده « آناخارسیس = Anacharsis » ، « آباریس » Abaris و امثالی کی سکیتلرک بوقدر شهرت قازانه لری شره سز منسوب اولدقلری ملتک حلیه صفوت و عدالت کی متصف اولدینی فضائل حیزه به مع زیاده مالک اوله لرندن ایلری کایر [کتاب ۲ صحیفه ۲۳] .

قازان علماسندن رخنی اسنده بر ذاتک وجوده کتیردیکی « تلفیق الاخبار و تلقیح الآثار » عنوانی عربجه تورک تاریخنده « آناخارسیس » ک مشهور یونان فیلوزوفی « سولون » له معاصر اولدینی و کندیسی آئینه يه کلدیکی زمان فلسفة ده تکمل ایمش بر حکیم حالنده بولندینی ذکر ایدله کدن صوکره سکیتلر آره سنده بولیه بر ذاتک یتشه می بو ملتک درجه ترقیاته دلیل اولدینی محردر .

مورخین یونانیه دن « ئهفور » Ephor « اوروپا » نامنده یازدینی تاریخ کتابنک دور دنچی قسمنده سکیتلرک دیارینه قدر برد برد اوروپا مگنی تعریف ایلدکدن صوکره سکیتلر حقنده دیرکه « سکیتلر و سارماتلر عینی اخلاقده دکادرلر » بولنردن بعضیلرینک انسان آنی یه دکاری متواترا اولدینی حالده دیکر لری حیوان آنی بیله به من لر . خارق العاده و فوق الطبیعه اولان شیلرک انسانلرک ذهننے نه درجه تأثیر ایله دیکشی بیلن مورخ و مؤلفلر سکیتلرک و حشتندن بر جوق بحث ایتشلر اولدقلری ایچون بزده بالمقابله حقیقتی الترام ایله بو ملتده شایان احتمال خصائیل بر کزیده بولندینی واکثری اعتبار ایله سکیتلرک دنیانک اک دوغری آداملری اولدینی و بالخاصه کوجبه حالنده یاشایان سکیتلرده بر جوق قبائلک یالکز قیصر اقلرینک سودیله تعیش ایتدکارینی و سائر ملتلردن زیاده عذالتپور اولدقلرینی بیان ایده رز . سکیتلر ٹروته اعتبار ایشکسزین قناعتکارانه بر صورتده یاشارلر؛ بینلرندہ صوک درجه حق و خقانیته رعایت ایده رک اجرای احکام ایده رلر؛ زوجه لری، چو جتلری، عائله لری و هر نه لری وار ایسه جمله سنی برآرده بولندیرلر و کندیلرخی انتقاده محبور ایده جک هیچ بر علاقه و اندیشه لری اولدینی ایچون اجتبه اصلا رام و مظلوب اولمازلر » [کتاب ۲ صحیفه ۲۵ و ۲۷] .

مؤلف مذکور بعده حکیم آناخارسیسدن بحث ایده رک بو فیلوزوفک حکمای سبعه دن محدود اولدینی ، ددمیرجیلرک کوروکی ایله شیمدیکی شکلده اولان کمی ده میری و چو ملکجیلرک چرخی آنک ایجاد کرده می اولدینی سویلر .

لاروسک مصور قامو سنده بو تورک فیلوزوفک میلاددن ۸۹۰ سنه اول آئینه يه کلدیکی و قوانین بشری اوافق سینکاری طوتوب بو بوكارینی طوته مایان اورو بجک آغینه تشیه ایدن بو حکیم اولدینی محردر .

متقادع اركان حریمه فریق
ما بعدی وار
انور